

Sosiologiens programmer og utviklingsoppgaver. *Om Sverre Lysgaards faglige bidrag*

Published in Sosiologisk tidsskrift 1995; Vol 3(2):87-94

Ragnvald Kalleberg, University of Oslo
ragnvald.kalleberg@sosgeo.uio.no

Department of Sociology & Human Geography
University of Oslo

P. O. Box 1096 Blindern
N-0317 OSLO Norway
Telephone: + 47 22855257
Fax: + 47 22855253
Internet: <http://www.iss.uio.no/>

Sosiologiens programmer og utviklingsoppgaver. Om Sverre Lysgaards faglige bidrag

Ragnvald Kalleberg

En ruvende skikkelse i norsk og nordisk sosiologi, professor Sverre Lysgaard, døde 30. desember 1994. I sin siste artikkel framhevet Lysgaard at han hørte med i «en sosiologisk førstegenerasjon i vårt land», en generasjon som ikke bare ville importere sosiologien fra «læremestere ute», men som selv ville være med å forme den (1989:71). Den siste lange fasen av hans faglige livsgjerning var preget av arbeid med avklaring av sosiologien som et flerprogrammatisk fag. Dette arbeidet er mindre kjent enn hans studier av bedrifter (1961) og fagorganiserte (1965), og jeg skal derfor framheve det i denne korte omtalen.

Sverre Lysgaard ble født i Bærum i 1923. Han avla examen artium på reallinjen i 1942, og studerte senere ved NTH i Trondheim, hvor han ble uteksaminert som maskiningeniør i 1948. I Trondheim utfoldet han en stor aktivitet og var bl.a. formann i Studentersamfunnet og redaktør av «Under Dusken». Piet Hein ble opptatt av ham og bidro til at han fikk studiekontakter i USA. Den unge ingeniøren studerte sosiologi og psykologi ved *Purdue University* i Indiana og oppnådd sin amerikanske doktorgrad i 1952. Sammen med sin veileder publiserte han året etter den kjente artikkel om utsatt tilfredsstillelse av behov (Schneider and Lysgaard 1953).¹

Fra 1952 og et tiår framover var Lysgaard tilknyttet Institutt for samfunnsforskning i Oslo som forskningsstipendiat. Her ledet han Avdeling for bedrifts- og arbeidsliv. I 1962 ble han utnevnt til dosent i arbeidspsykologi og i 1965 til professor i sosiologi ved Universitetet i Oslo. Han var i professoratet ved Institutt for sosiologi (ISO) fram til han gikk av med seniorstipend i 1990. Han hadde flere verv ved universitetet, det mest synlige var som dekanus ved det samfunnsvitenskapelige fakultet i studentopprørets tid omkring 1970.

Lysgaards viktigste arbeid er boken om «Arbeiderkollektivet», en studie av hvorfor underordnede arbeidstakere danner en uformell forskansning for å beskytte seg mot ledelsens krav om effektivitet og lønnsomhet. «Arbeiderkollektivet» er et mirakel av en bok og har med rette oppnådd status som en moderne klassiker i nordisk sosiologi. Arbeidet er proppfullt av generelle, sosiologiske innsikter, hvor leseren forstår det sosi-

ale drama i samspillet mellom individer, institusjoner og historiske forløp. Her analyseres en av det moderne samfunns basis-institusjoner, bedriften, preget av kapitalistiske eierforhold, byråkratisk organisasjon og markedskonkurranse. Denne institusjonen står under press fra samfunnets sosiokulturelle områder. De motstridende hensyn kommer til uttrykk i analysen av de underordnede arbeidstakere og deres samordning av teknisk-økonomiske systemkrav med «menneskelige hensyn» forankret i en sosio-kulturell livsverden.

Fra andre halvpart av 1970-tallet arbeidet Lysgaard med et stort anlagt prosjekt om *sosiologien som fag*. To viktige trekk i dette arbeidet var insisteringen på 1) hvordan virkelighetsemnet definerer et fag og 2) den generelle oppfatning av akademiske fag.

Lysgaard var lidenskapelig opptatt av å forstå virkelighetsemner mest mulig nært og omfattende. Han foretrakk å teoretisere på grunnlag av egne erfaringer og var mindre fascinert av lesing som en slik basis. Han foretrakk derfor også feltforskning som metodikk. Denne orientering var begrunnet i en oppfatning av et virkelighetsemnes primære betydning for en vitenskap. «Den eneste forskjell mellom vitenskapsgrenene ligger i de virkeligheter som er deres emne- -all forskjell må tilbakeføres dit» (1989:75). I utviklingen av sin analyse av sosiologifaget sto det etterhvert klart for ham hvor uheldig det var at den klassiske fysikks forståelse av «mineralriket» hadde blitt modell for all vitenskap. «Denne virkelighetsblinde begrepstradisjon vil gjøre genuint virkelighetstro utforskning av andre og mer komplekse virkeligheter «uvitenskapelig»... Mitt forslag er at vi frigjør oss helt fra den klassisk-fysiske forvirring og tar utgangspunkt i at vitenskap er en form for menneskelig virksomhet innen rammen av et samfunn» (1989:73, 80).

Hans analytiske perspektiv på sosiologien var sammenlignende. Sammenligningen var ikke først og fremst med sosiologi i andre land, men med andre akademiske fag, som medisin, fysikk, ingeniørfag, psykologi og sosialøkonomi. Han betraktet slike fag som bygget opp om flere forskjellige og tildels motstridende, kollektive arbeidsprogrammer, og var særlig opptatt av tre programmer: fagene som vitenskaper, studier og profesjoner. Det store, samlende arbeid han håpet å publisere fra dette prosjektet kom dessverre ikke. Men han foreleste og diskuterte, publiserte artikler og arbeidsnotater i en lengre periode, noe som samlet gir en rimelig klar avgrensning av hva han så som de sentrale oppgaver. Hvordan oppfattet Lysgaard fagets programmer, hvordan bidro han til å utvikle programmene og hvordan definerte han videre utviklingsoppgaver for faget?

Lysgaard mente at den genuint «vitenskapelige» interesse besto i å finne fram til sammenhengende, ordnet kunnskap om en «enhet i en omverden», om nå denne omverden kunne karakteriseres som del av mineralriket, planteriket, dyreriket eller menneskeriket. Samfunnsfagene var generellt bestemt som fag hvor man studerte «mennesket i sin omverden», om det nå var kjøpere og selgere på et marked, overordnede og underordnede i et hierarki eller respons-agenter i en omverden av stimuli (1989:89). Den nærmere avgrensning av sosiologifaget måtte bestå i en spesifisering av aktørtyper og omverdenstyper, av rasjonalitetssammenhenger, av «kontekster». Aktørtyper kunne være ledere og underordnede, lærere og studenter, foreldre og barn eller venner og bekjente, og de samsvarende «omverdner» hvor disse aktører hører hjemme: bedrifter, høyskoler, familier og lokalsamfunn.

Lysgaard plasserte sjelden seg selv i forhold til sosiologiske tradisjoner. Men når man ser på de bestemmelser han la vekt på i sin forståelse av «mennesket i sin omverden», er det ikke vanskelig å kjenne igjen den store sosiologiske tradisjon, fra de skotske opplysningsmenn (Fergusson, Millar, Smith, Hume), via de etablerte klassikere (for ham særlig Durkheim, Weber og Simmel) og fram til Merton, Dahl eller Habermas. I likhet med disse bidragsyterne var også Lysgaard en modernitetstenker. Dette viser seg særlig tydelig i insisteringen på at den moderne «omverden» består av svært forskjellige og motstridende «kontekster», om det nå er markeder, hierarkier, familier, territorielle samfunn eller spesialiserte institusjoner og organisasjoner (som foretak, forvaltning og forskning). I moderne samfunn er det slik at det som er legitimt i en kontekst kan vær illegitimt i en annen, om det nå dreide seg om kontrasten mellom familiær omsorg og nepotisme, eller den mellom varebytte og prostitusjon. Modernitetsforståelsen viser seg også i menneske- og verdiforståelsen, i uderstrekningen av at mennesket ikke bare er et produkt av sine omgivelser, men også en produsent av sin egen virkelighet. Det moderne menneske er i siste instans ansvarlig for sine sosiale konstruksjoner, og vet at de sosiale virkeligheter hverken uttrykker en naturlig eller en overnaturlig «plan».

Lysgaard betraktet imidlertid ikke individet som en relativistisk, uansvarlig krabat, fullstendig lukket inne i den aktuelle kontekst, slik enkelte post-modernister tolker den moderne verden. «Mennesket, i sosiologiens perspektiv, er ikke bare innkoblet i sin omverden via skiftende og springende kontekster – liksom uaffisert og gladelig hoppende fra børs til katedral.» Mennesket har «en identitet på tvers av situasjoner og kontekster», noe som bl.a. ytrer seg i spenninger mellom «liv» og «lære» (1989:90).²

I sosiologisk tradisjon har man oppfattet «moderniteten som et ufullendt prosjekt» (Habermas) og sosiologien som del av «fullføringen». Lysgaard kan også plasseres innenfor en slik visjon. Lysgaard la generelt vekt på selvtutfoldelse og demokrati. I en tidlig artikkel (1958) fremmer han således en «sunnhetstankegang» og hevder at samfunnsforskeren ikke bare må betrakte mennesket som «et middel i produksjonens tjeneste», men også danne seg meninger om «menneskets egen utfoldelse og selvrealisering» som «hovedmålet» for menneskelig aktivitet. Samfunnsforskningen både kan og bør «bli en separat kraftkilde i samfunnet, en ny kulturell påvirkning».

Lysgaard insisterte etterhvert på at «Arbeiderkollektivet» bør leses i et generelt sosiologisk perspektiv, og ikke først og fremst som en spesialstudie på et sosiologisk bindestreksområde. Det gledet ham å oppleve at et økende antall sosiologer så at de grunnleggende innsikter i «Arbeiderkollektivet» kunne generaliseres og brukes i analysen av andre områder i samfunnslivet. Og det var generelle, sosiologiske temaer han tok opp. Hans begrep om mennesker innebærer at industriarbeidere, bedriftsledere, forfatteren selv og hver og en av oss både er fremmedbestemte produkter av de sosiale omgivelser og selvbestemmende produsenter av de samme omgivelser. Den verden vi lever i er sosialt konstruert, selv de mest tekniske og økonomiske forhold i formelle organisasjoner er gjenomsyret av menneskelige definisjoner. Slike definisjoner dreier seg ikke bare om nytte og effektivitet, men også om «makt og ære» (dvs. likeverdig, gjensidig anerkjennelse).

Lysgaard var en fremragende, faglitterær stilist. Mange av hans arbeider hører utvil-

somt til *the pleasures of sociology* og viser at det er urimelig å hevde at norske sosiologer generellt benytter seg av et kunstig og knudrete språk. Arbeidene er klare og konsise, preget av ordglede og språklig fantasi. De kan stadig leses på nytt, liksom god skjønnlitteratur, og gi oss nye innsikter. Tre eksempler i artikkelformat er «Samhold og smålighet», «Dyden og belønningen» og «Sosiologien som vitenskap og profesjon».

En av de tre faglige basiskontekster var *faget som studium*. Ja, på universitetene kunne dette bli den dominerende, altopplukkende virkelighet, kommenterte han. Det er kanskje særlig på tre måter han påvirket utformingen av studiemiljøet ved ISO: 1) etableringen av et spesialiseringsområde (arbeids- og organisasjons-sosiologi), 2) åpenheten overfor studenter og 3) valg av metode i hovedfagsoppgaver (feltmetodikk).

Når man ser på historien til ISO som studiested, er det ingen tvil om at spesialiseringsområdet arbeids- og organisasjons-sosiologi er et av de stabile, store områdene på hovedfag.³ Det første store arbeidssosiologiske programmet ved ISO (i samarbeid med NIBR) ble Årdalsundersøkelsen (på første halvpart av 1970-tallet) som Lysgaard ledet (Lysgaard 1976). Her ble forskning og studier knyttet sammen gjennom organisering av hovedfagsstudenter i et prosjekt. Han var også aktivt med i utviklingen av det store Arbeidsmiljøprosjektet som jeg ledet på begynnelsen av 1980-tallet.

Lysgaard var svært åpen overfor intellektuelle impulser fra studiemiljøet. Slik bidro han også til å etablere og opprettholde et viktig trekk ved ISOs studiemiljø. La meg nevne to episoder for å illustrere åpenheten. Den første gang jeg kom i kontakt med ham var i 1969. I det året toppet det klassiske «studentopprøret» seg, bl.a. gjennom etablering av såkalte studentledede seminarer, hvor studentene definerte innhold og arbeidsmåter. Ett av disse seminarene handlet om «industrielt demokrati». Her meldte myndighetspersonen Lysgaard seg på og deltok aktivt som mening medlem. Blant studentene opparbeidet han seg megen anerkjennelse for slik ukonvensjonell oppførsel. Midt på 1970-tallet dannet hovedfagsstudentene ved ISO en interessegruppe i arbeidssosiologi. Lysgaard inspirerte studentene til også å kalle feltet «organisasjonssosiologi». Han oppfattet det nok slik at det var studentene som definerte dette spesialiseringsområdet ved ISO. Interessegruppa inviterte Lysgaard og undertegnede til å lede et seminar. Det ble organisert slik at jeg foreleste om «tradisjonelle» arbeider (som *Patterns of Industrial Bureaucracy* og *Union Democracy*) og Lysgaard snakket om «kritiske og marxistiske». Dette «hovedseminaret i arbeids- og organisasjons-sosiologi» ble kjernen i et usedvanlig stimulerende og åpent læringsmiljø ved ISO på andre halvpart av 1970-tallet, et miljø som også omfattet et spennende samarbeid med tillitsvalgte (de såkalte «tillitsmannsbesøkene»).

Tidlig i sitt faglige liv som sosiolog kom Lysgaard til å foretrekke feltmetodikk framfor surveymetodikk. Allerede i et foredrag han holdt ved *London School of Economics* i 1954 ga han klart uttrykk for dette. Hans holdning bidro antakeligvis mer enn noe annet til å gi feltforskning høy status i ISO-miljøet, dvs. lenge før felt-metodikken ble vitenskapsteoretisk legitim i norsk sosiologi – omkring 1980. Det er her slående forskjeller mellom nordiske miljøer. På sosiologisk institutt ved universitetet i Stockholm har således feltmetodikk lav status sammenlignet med surveymetodikk. Ved flere av de ledende amerikanske institutter drives det lite eller ingen feltforskning og «kvalitative

metoder» blir fortsatt ikke ansett som fullverdige medlemmer av samfunnsvitenskapenes hellige metodefamilie.

Lysgaards idéer om *sosiologi også som en profesjon* skapte spenninger blant kolleger (se f.eks. Mathiesen 1983). For å få tak i Lysgaards hovedidé her, må vi holde fast ved hans komparative perspektiv på fag. I mange akademiske fag er det utviklet «profesjonsroller» hvor en vitenskapelig skolert yrkesutøver gjør bruk av vitenskapelige kunnskaper og ferdigheter for å bidra til ønsket utvikling for en bruker. Hva kan i sosiologien tilsvare allmennpraktikeren, ingeniøren eller terapeuten? Lysgaard hevdet at dette kunne være utrederen eller utvikleren (f. eks. organisasjonsutvikleren). Det er viktig å merke seg at han alltid advarte mot tradisjonelle farer ved profesjonalisering, ikke minst tendensen til umyndiggjøring av brukere: «Men som sosiologer er vi samtidig smertelig klar over problemene ved slike profesjonaliserings- strategier... og vanlige folks egen evne til å ta opp disse problemer kan snarere bli svekket etterhvert som nye grupper av fagfolk framstår som autoriserte eekspert på saksområder som tradisjonelt har vært håndtert av folk selv» (1980:133–134). Den profesjonelle sosiolog skulle derimot bidra til det motsatte av produksjon av mer eller mindre hjelpeløse klienter. «I stedet for å erobre oppgaveterritorier for standen selv, bør målsetningen for de praktiserende sosiologer heller være: Å bidra til å utløse kompetanse i befolkningen slik at folk blir bedre i stand til å mestre egne situasjoner» (1980:134. Se også 1982:76). Etter mitt skjønn er dette ikke bare en ønskverdig, men også realistisk ambisjon. Et av de sentrale teorielementer i en slik fagutvikling, vil måtte være generell demokratiteori (som Dahl 1992).

Såvidt jeg vet er ISO det første institutt i Europa hvor sosiologi som profesjon ble innført som del av institusjonens fagforståelse. Dette kom midt på 1980-tallet, ved en revisjon av embedsstudiet (cand. sociol.). Instituttets to ledende professorer, Aubert og Lysgaard, stilte seg begge i utgangspunktet positive til slik «profesjonalisering». Dette hadde nok mye å gjøre med deres opprinnelige opplæring. De hadde begge sin første akademiske utdanning i utpregede profesjonsfag (Aubert var også jurist). Lysgaard skrev de første systematiske notater om sosiologi som profesjon på 1970-tallet, hvor han omtalte oppgaven som «sosiologisk praksis». (For utviklingen på ISO, se Kalleberg 1994:159–161).

Man kan problematisere Lysgaards forståelse av sosiologi som bygget opp omkring tre arbeidsprogrammer. Selv har jeg hevdet at typologien ikke er fullstendig, og at man bør legge til to oppgavesammenhenger: fagformidling til ikke-sosiologer og selvstyring (1992:7–11). Det er mulig at det å formidle sosiologiske kunnskaper og innsikter til et bredere publikum var så selvsagt for Lysgaard at han hadde vanskeligheter med å tematisere det som en særegen oppgave. I sitt forord til «Arbeiderkollektivet» konstateres det: «Når man skriver en sosiologisk bok på norsk, er det naturlig å ha et videre publikum i tankene enn det strengt fagsosiologiske». Han hadde en fast spalte («Gjest idag») i *Aftenposten* et par års tid på slutten av 1970-tallet. Mange av disse bidragene er glimrende eksempler på formidling av sosiologiske innsikter. Ett av de temaene han tok opp var vår skifting mellom subjekt-status, hvor vi er vår egen lykkes smed, og objekt-status hvor vi er offer for omstendighetene (1979).

Lysgaard bidro mer enn noen annen til forståelsen av sosiologi som et viktig fag for

partene i norsk arbeidsliv. Sine synspunkter formidlet han gjennom vitenskapelige arbeider, undervisning og foredrag, bl.a i regi av LO og Norsk Arbeidsgiverforening. Han var aktiv i Norsk Produktivitetsinstitutt, i Lederopplæringsrådet og i Arbeidsmiljørådet.

Formidling av sosiologiske innsikter til et bredere publikum er en oppgave som har stått sterkt i norsk sosiologi. Dette er ingen selvsagt tradisjon. For å få fram kontraster kan vi male med bred pensel og si at amerikanere tenderer henimot en *scientistisk* selvforståelse hvor uforståelighet for et legfolk tolkes som et tegn på at sosiologien nærmer seg de virkelige vitenskapers hellige haller. Tyske og franske sosiologer synes snarere å være fanget i en kulturborgerlig elitisme, hvor det at en bok selger godt fører til mistanke om underlødighet. I norsk sosiologi blir derimot samme fenomen tolket som en indikator på arbeidets lødighet.

Det bidro til intensiteten i Lysgaards opptatthet av det sosiologiske program at han nok etterhvert kom til å se vitenskapssamfunnet som en slags mikromodell for det som foregikk i storsamfunnet, ikke så ulikt det som preger Mertons forfatterskap (jfr. Sztompka 1986). «Naturvitenskap såvel som samfunnsvitenskap er en form for menneskelig virksomhet. Forskeren må derfor også kunne sees i lys av dette sosiologiske »mennesket« i sin »omverden« (1989:81).

I sitt foredrag ved SV-fakultetets 25. års jubileum la Lysgaard vekt på at hans synspunkter også var å oppfatte «som en oppfordring til sosiologer om å overveie disse programspørsmål som et fellesanliggende for sosiologer» (1989:70). Selve det å stille spørsmålene var en faglig ytelse, uten at han nødvendigvis måtte avkreves konkrete svar (1980:136). Som fagkollektiv bør vi avklare fagets forskjellige programtyper og legge forholdene til rette for å utvikle hvert enkelt av dem samt å stimulere et mest mulig fruktbart samspill mellom programmene. De farer som Lysgaard så, er fortsatt høyst reelle. «Fra mitt eget universitetsperspektiv er den største faren at sosiologisk praksis og sosiologisk vitenskap så å si skiller lag, fordi de som går ut som praktiserende sosiologer må improvisere praksismåter hver for seg, mer eller mindre prisgitt kreftene i den enkelte oppgavesituasjon de er konfrontert med, og uten å finne noen sikker støtte i den mer akademiske sosiologi» (1980:125). Det er profesjonskonteksten som nå er den minst utviklede og svakest kontrollerte i norsk sosiologi.

De sosiologiske miljøer er også kollektiver, argumentasjonskollektiver. De er preget av tunge tradisjoner og krevende visjoner. Den faglige dialog strekker seg ikke bare ut i det samtidige rom, den omfatter også fortidige bidragsyttere. «... scientific advance involves the collaboration of past and present generations» (Merton 1973:275). Lysgaard vil fortsatt høre til i slike kollektiver. Mange vil arbeide videre med hans tilnærminger, standpunkter og programforståelse. I faglig forstand er derfor ikke samtalen med ham avsluttet.

Noter

1. Merton (1984:xii-xiv) omtaler denne «consequential article for which he /Schneider/ is perhaps best known» som en «citation classic» og opplyser at lenge «after its publication, in the period of 1966 to 1982, the paper was cited at least fifty-four times.»
2. Slik integritet og sammenheng mellom forskjellige kontekster og situasjoner var karakteristisk for Sverre Lysgaards væremåte og personlighet.

Litteratur

- Aubert, Vilhelm red. (1973): *Sosiologen i samfunnet*. Oslo: Universitets-forlaget.
- Dahl, Robert A. (1992): *Økonomisk demokrati – den neste utfordringen*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Habermas, Jürgen (1987): «Modernity – an Incomplete Project». S. 141–156 i Rabinow, Paul and William M. Sullivan red.: *Interpretive Social Science. A Second Look*. Berkeley: University of California Press.
- Kalleberg, Ragnvald (1992): *Konstruktiv samfunnsvitenskap. En fagteoretisk plassering av «aksjonsforskning»*. ISO-rapport nr. 24.
- Kalleberg, Ragnvald (1994): «Et fag mellom tradisjon og visjon. Institutt for sosiologi 1963–1993». S. 121–176 i *SV-fakultetet ved Universitetet i Oslo 1963–1993*. ISO-rapport nr. 13.
- Lysgaard, Sverre (1952): *Social Stratification and the Deferred Gratification Pattern*. Ph.D., Purdue University, Indiana, August 1952.
- Lysgaard, Sverre (1954): «London, November, 1954». Forelesnings-manuskript, presentasjon av Institutt for Samfunnsforskning, opphold ved London School of Economics.
- Lysgaard, Sverre (1957): «Samhold og smålighet: originalitet og konformitet. Bedriftsorganisasjonen fra en gruppesosiologisk synsvinkel», *Teknisk Ukeblad*, 14. mars 1957, s. 203–210.
3. Det er ikke urimelig å se på virksomheten ved «avdeling for bedrifts- og arbeidsliv» ved Institutt for Samfunnsforskning på 1950- og 1960-tallet som den første institusjonalisering av et slikt miljø i norsk sosiologi. Denne avdelingen ledet Lysgaard, og her arbeidet bl.a. Egil Fivelsdal, Arnold Havelin og Harriet Holter (for bidrag av dem alle, se f.eks. TfS, nr. 1, 1964).
- Lysgaard, Sverre (1958): «Målsetningsproblemer i arbeidspsykologien». Artikkel først publisert i *Bedriftsøkonomen*, senere i Aubert red. 1973.
- Lysgaard, Sverre (1960): Dyden og belønningen. Første gang i *Tidsskrift for samfunnsforskning*. Gjenopptrykket i Dag Gjestland m. fl. red.: *Tid for samfunnsforskning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lysgaard, Sverre (1961): *Arbeiderkollektivet. En studie i de underordnedes sosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lysgaard, Sverre (1965): *Arbeidernes syn på faglige og politiske spørsmål. En intervjuundersøkelse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lysgaard, Sverre (1976): Samlende perspektiver på Årdalsprosjektet. S. 1–27 i *Årdal-sprosjektet. Samlerapport: Miljøundersøkelser i Årdal*. Instituttet for sosiologi, Universitetet i Oslo og Norsk Institutt for by- og regionsforskning. Rapport nr. 8. ISO og NIBR: Oslo.
- Lysgaard, Sverre (1979): «Subjekt og objekt». *Aftenposten* 7–2-1979.
- Lysgaard, Sverre (1980): Utviklingsoppgaver i arbeidssosiologien, s. 123–144 i Bjørnstad, Jan Henrik og Torstein Bjaaland, red.: *Arbeidsmiljø og demokratisering*. Oslo: Tiden Norsk Forlag.
- Lysgaard, Sverre (1982): Utviklingsoppgaver i sosiologien – faget som vitenskap og profesjon. *Sociologisk Forskning* (19), 2–3:61–79.

- Lysgaard, Sverre (1989): «Den sosiale virkelighet som sosiologiens emne», s. 69–92 i *Forskningssymposiet 17.–18. november 1988. SV-fakultetet 1963–1988. Rapport utgitt av SV-fakultetet ved Universitetet i Oslo.*
- Mathiesen, Thomas (1983): «Den dobbelte disiplinering». *Sociologisk Forskning* (19), 4:68–74.
- Merton, Robert K. (1973): *The Sociology of Science*. The University of Chicago Press: Chicago and London.
- Merton, Robert K. (1984): «Texts, Contexts and Subtexts: An Epistolary Foreword». S. ix–xiv i *The Grammar of Social Relations. Major Essays of Louis Schneider*. New Brunswick, N.J. Transaction Books.
- Schneider, Louis and Lysgaard, Sverre (1953): «The Deferred Gratification Pattern: A Preliminary Study», s. 142–149 i *American Sociological Review*.
- Sztompka, Piotr (1986): *Robert K. Merton. An Intellectual Profile*. New York: ST. Martins Press.

Summary

Programmes and Developmental Tasks in Sociology. On the Disciplinary Contributions of Sverre Lysgaard.

By Ragnvald Kalleberg

The death has recently been announced of a leading Scandinavian sociologist, Professor Sverre Lysgaard (Department of Sociology, University of Oslo). Lysgaard (b. 1923) was educated as an engineer (1948), and received an American Ph.D. in 1952. From 1952 to 1962 he worked at «The Institute for Social Research» in Oslo, and from 1962 until he retired, he was employed at the University of Oslo.

Lysgaard is best known internationally as the co-author of an article on «The Deferred Gratification Pattern» (1953), according to Robert Merton a citation classic. In a Nordic context he is best known for his field study, *Arbeiderkollektivet* (The Workers Collective), which focuses on how and why subordinated workers construct an informal collective in order to resist the technic-economic pressures from management. It is not surprising that this remarkable book is often rated as the single most outstanding monograph in Nordic sociology.

During the last period of his work, Lysgaard sought to clarify sociology as a broad discipline, covering three programmes: 1) as a science, 2) as an enterprise for teaching and study, and 3) as a profession. He compared sociology to other academic disciplines, such as engineering, medicine or psychology. Lysgaard underlined the importance of the subject matter for the structure of a specific science and claimed that it was inadequate to regard the natural sciences as models for other types of sciences. One of his contributions to the study environment in Oslo, was the early acceptance of field research as a sound, scientific methodology. Sociology as a «profession» is about sociologists trying to improve aspects of society. Lysgaard's important contribution here was to focus on this as a legitimate programme in the discipline, a programme to be collectively developed by future generations of sociologists.